

keztek hasznosítani a történeti névanyag gyűjtésénél, a mai anyag összeszedésénél pedig 19 adatközlő segítette munkájukat. A mai állapotnak megfelelően Szemerja névanyagát is közlik.

ALUTA XII--XIII. 1980--1981.

BINDER PÁL: Adalékok a középkori Sepsiszek és a környező területek történelmi földrajzához. 55--68p.

„Módszerünk főleg a középkori oklevelekben szereplő helynevek elemzése volt, de ugyanakkor szeretnénk ismertetni a szászsebesi székelyek kérdésével foglalkozó újabb szász történelmi kutatások eredményeit is.”

A tartalom:

I. Szászsebes és a sebesi /sepsi/ székelyek

II. A Székföld rövid ismertetése

III. A brassói ispánság és Sepsi-szék közötti határ kérdésköre

IV. Az 1224-ben említett Boralt és Barót azonosításának kérdése.

IMREH BARNA: Alsórákos földtani képe, ásványi kincsei, turisztikai nevezetességei. 299--328p /két térképvázlattal/

A tanulmányban sok földrajzinév található. A térképvázlatok egy földrajzineves tanulmányhoz készült térkép részeknek tűnnek. A szerző közli: „.../ferde zárójelben levő számok a határtérképen az illető helynév által jelölt terület elhelyezkedését tüntetik fel/...”. A település mai neve: Racoș /Brassó megye/

MOHR MIKLOS

NÉVTANI JELLEGŰ ÍRÁSOK A SOMOGY MEGYEI IDŐSZAKOS KIADVÁNYOKBAN

Ismertetésemhez az 1970 óta rendszeresen megjelentetett somogyi folyóiratokat /Somogy, Somogyi Honismereti Híradó/ és a levéltári évkönyv köteteit néztem át. Egyéb somogyi periodikákban általában nem jelennek meg névtani írások.

A „Somogy megye múltjából” című levéltári évkönyvsorozatnak eddig 15 kötete jelent meg, ezek történész körökben országos tekintélyre tettek szert. A kötetekben olyan tanulmányok is vannak, amelyek gazdag névanyagközlésükkel, vagy a földrajzi nevek és a személynevek helytörténeti felhasználásának a tanulságaival a névtanósok érdeklődésére is számot tarthatnak. Az évkönyvek pl. nagy szolgálatot tesznek a történeti névkutatásnak azáltal, hogy nehezen hozzáférhető, igen értékes középkori okleveles anyagot adnak közre.

KOMJÁTHY MIKLÓS: A somogyi konvent II. Lajos-kori oklevelei az Országos Levéltárban /1--3. kötet/

UŐ: A somogyi konvent II. Ulászló-kori levelei az Országos Levéltárban /4--15. kötet/

BORSA IVÁN: A szenyéri uradalom Mohács előtti oklevelei /9--10. k./

UŐ: A Somogy megyei Levéltár Mohács előtti oklevelei /14. k./

UŐ: A szenyéri uradalom a török időkben /15. k./

A levéltári évkönyvekből a következőben azokat a tanulmányokat említem meg, amelyek nagyobb mértékben építenek a helynevek és a személynevek történeti tanulságaira, s egyben felhasználásuk módszerére is példákat adnak. Országosan ismert GYÖRFFY GYÖRGY ilyen irányú tevékenysége. Az évkönyvsorozat 1. kötete elején az ő „Koppány lázadása” c. tanulmányával áll. MAGYAR KÁLMÁN, a Rippl-Rónai Múzeum régésze, a névanyag vallomásának kutatómunkájában nagyon jelentős teret ad, a történeti adatokon kívül sikeresen használja fel az élőnyelvi névadattárakat is, pl. a Somogy megye földrajzi nevei c. gyűjteményt. Ebből a szempontból a következő tanulmányaira hívom fel a figyelmet:

„Adatok a középkori Szentgyörgy-névadás somogyi forrásaihoz” /2. k/

„A somogyvári apátság Péter titulusának forrásairól” /6. k./

„Somogyvár ispánsági és megyeközpontjáról” /10. k./

„Bizánci kapcsolataink somogyi forrásairól” /12. k./

„Források Somogy honfoglaló nemzetségéről” /15. k./

Más szerzők írásai közül az alábbiak tartalmazzák, ill. használnak fel számottevő névanyagot:

BÁLINT SÁNDOR: Szent Egyed tisztelete a régi Magyarországon és a mai néphagyományban /5. k./

CSORBA CSABA: Erődített és várrá alakított kolostorok a Dél-Dunántúl törökkori végvári rendszerében /5. k./

MÜLLER ROBERT: A fonyódi járás középkori településhálózata /a járás X--XV. századi telelpüléseinek jegyzéke/ /a 6. kötetben/

JANKOVICH B. DÉNES: Adatok a Rinya-völgy középkori település-történetéhez /7. k./

BENDEFY LÁSZLO: Mikoviny Sámuel Somogy megyei térképei /7. k./

SOLYMOSI LÁSZLO: A hódoltság néhány somogyi település történetében /8. k./

DOBAI ANDRÁS: Somogy megye az első katonai felvétel /1782--1785/ idején /14. k./

A névtani és a helytörténeti kutatás összekapcsolódási lehetőségeit, a névadattárakból névtanos vizsgálati módszerekkel nyerhető helytörténeti eredményeket szemlélteti KIRÁLY LAJOS „Somogy megye földrajzi neveinek helytörténeti tanulságai. Ipartörténeti emlékek. c. tanulmánya /8. k./. Vizsgálatában a levéltári adatokból származó képet a somogyi földrajzinévgyűjtés tanulságai alapján, a névgyűjtemény adatai segítségével lényegesen ki tudta egészíteni. Például az erdei mellék-
iparokra vonatkozóan a levéltári adatok csak 15 községből tudnak hamuzsírfozóságról, csak 2 községben említenek szénégetést; a megyei földrajzinévgyűjtemény azonban ezeket a tevékenységeket 39, ill. 52 helységben tudja pontosan lokalizálni. A levéltári évkönyv említett írásai a jövőben megjelenésre kerülő névadattárak szerkesztéséhez is hasznos tapasztalatokat nyújthatnak, mert felhívják a figyelmet a neveket felhasználó régészek, helytörténészek sajátos igényeire; az ezekhez való alkalmazkodás közös tudományos érdekünk.

A „Somogy” c. kultúrális folyóiratban csak szórványosan találkozhatunk névtani jellegű cikkekkel. A folyóirat irodalmi jellege nem teszi lehetővé a részletesebb adatközlést, a szakszerű hivatkozásokat, általában rövidebb lélegzetű, ismeretterjesztő indítékú írásokat közölnek. A megjelenés időrendjében a következőket lehet megemlíteni:

KIRÁLY LAJOS: Történeti emlékek Somogy megye földrajzi neveiben. 1974. 2. szám

VÖRÖS KÁROLY: Újkori történelem a földrajzi nevekben. 1974. 3. sz.

BALASSA IVÁN: A földrajzinév-kutatás és a néprajztudomány. 1975. 4. sz.

VARGHA KÁROLY: Halálra ítélt földrajzi nevek? 1981. 1. sz.

DEÁKVARGA JÓZSEF: Hová lettél, Madársára? Pusztuló dűlőneveink megmentéséért. 1981. 4. sz.

S. FÜLÖP LÁSZLÓ: A tulajdonnevek Zrínyi Miklós Szigeti veszedelem című eposzában. 1981. 1. sz.

A „Somogyi Honismereti Híradó” az egyetlen olyan somogyi időszakos kiadvány, amely rendszeresen helyt ad a névtani publikációknak, sőt külön névtani rovata is van. A somogyi földrajzinév-gyűjtés hőskorában született; 1970-től jelenik meg, korábban 4, újabban 2 szám terjedelemben. Ez hivatalosan a Megyei Honismereti Bizottság tájékoztatója, a kaposvári P. T. Megyei Könyvtár adja ki sokszorosított formában. Az 1970--1982 közötti évfolyamokról repertórium is jelent meg. A SHH-ban közölt írásokról összefoglalóan elmondhatjuk, hogy többségük témája a földrajzinév-gyűjtés, a gyűjtött anyag elemzése és különböző szintű feldolgozása. Név szerint azokat a tanulmányokat említettem meg, amelyek a somogyi névgyűjtemény kincseinek feltárására adnak példát /a Híradó a terjedelmesebb pályamunkákból csak egy kisebb részletet közöl/:

REÜTHY FERENC: Középkori történelem a balatonszemesi erdő földrajzi neveiben. 1975. 1. sz.

HARASZTIA SÁRA: Metaforikus és tréfás eredetű földrajzi nevek Somogy megyében. 1972. 5. sz.

HORVÁTH ILONA: Tájnyelvi jelenségek Somogy megye földrajzi neveiben. 1976. 1--3. sz.

PÁLFY DÁNIEL: A betyárvilág emlékei Somogy megye földrajzi neveiben. 1976. 1--3. sz.

PILLER DEZSŐ: A Balaton-vidék helységnevei. 1981. 2. sz.

A hivatalos helynévadás kérdéseire az utóbbi években terelődött a figyelem. Elsőként KIRÁLY LAJOS foglalkozott a kaposvári utcanevek történetével, a hivatalos névadási jellemzők bemutatásával: „Kaposvár utcanevei.” SHH Centenárium kiadvány /1973/. Újabban LÉVAI JOZSEF tárt fel jelentős számú várostörténeti névadatot és sok, színes névadási emléket. = SHH 1983. 1. és 2. sz.

A legutóbbi számokban négy olyan írást is találunk, amelyek szerzői az OFTH által kiadott megyei földrajzinévtár helyesbítéséért szállnak harcba:

NAGY JÁNOS: Somogy megye hivatalos földrajzinév-katalógusáról. 1982. 2. sz.

Uő. A homokszentgyörgyi Aranyhomok Mg.Tsz. területének földrajzinévtári hibáiról. 1983. 1. sz.

Uő. Somogy megye történeti vonatkozású földrajzi neveinek térképészeti semmibevételéről. 1983. 2. sz.

DANKHÁZI SÁNDOR: Földrajzinévtár-szerkesztési kísérlet köroshgyi tapasztalatai. 1984. 1. sz.

Ez a NAGY JÁNOS ny. térképész szervezésével folyó, és a MÉM OFTH vezetőjéhez felterjesztett helyesbítési javaslatokat megfogalmazó akció arra figyelmeztet, hogy a hivatalos névadás kérdésében minden szervnek az eddigieknél körültekintőbben kell eljárnia. Jó lett volna, ha az OFTH a hivatalos térképei kiadása előtt alaposabb gyűjtést és szélesebb körű szakmai ellenőrzést végzett volna.

A SHH eddigi számai mintegy tíz, személynevekkel foglalkozó cikket tartalmaznak. Közülük a következő jelentősebb munkákat említem meg:

BOKOR JÓZSEF: Becéző nevek Balatonlellén. 1970. 2. sz.

MIKE GYÖRGYI: A keresztnévdivat története Lábod községben. 1976. 1--3. sz.

S. FÜLÖP LÁSZLÓ: Néhány adat Kaposvár XVIII. századi magyar családnéveiről. 1983. 2. sz.

A Somogyi Honismereti Híradó a jövőben is szívesen fogadja nemcsak a somogyi, hanem a megyén kívül élő névkutatók Somoggal foglalkozó írásait.

KIRÁLY LAJOS